

El llenguatge

Un sol llibre

15/11/1970

L'existència de formes adverbials tan específicament catalanes com només i sols (o tan sols) induïx sovint a rebutjar indignantament altres solucions perfectament lícites així com, fins i tot, a l'ús de formes analògiques del tot inadmissibles. Ja ens hem referit algun cop a la irreprimible tendència actual a l'ús del conjunt «no només», amb el qual sembla que hom vulgui evitar un grup tan tradicional com no solament (o no únicament), i a la persistència de la forma falsa «solsament», pronunciada «solzament», que a molts deu semblar d'allò tan «catalana», i que no és sinó la creació arbitrària i innecessària d'un adverbial a partir d'una forma ja adverbial, que ja Fabra es va escarrassar a combatre.

Anàlogament, aquesta mateixa existència de les formes només i sols, i la preferència, més aviat inconscient, que hom els manifesta, així com la identitat, en castellà, entre l'adjectiu «solo» i l'adverbial «sólo» (amb l'única diferència d'un diacrític amb què es marca aquest darrer) originen també el rebuig de l'adjectiu sol amb valor quantitatiu, és a dir, del grup un sol equivalent a un únic. Frases com M'ha deixat sol, Viuen sols, Sempre va sola, en què sol vol dir «no acompanyat», no desvetllen, és clar, cap reserva. En canvi, frases com A l'armari hi havia un sol ganivet, Va comprar un sol llibre o Hi va assistir un sol amic, són alguns cops substituïdes per A l'armari només hi havia un ganivet, Només va comprar un llibre, Sols hi va assistir un amic, sense que hom s'adoni del canvi de sentit que comporta aquesta substitució: Només hi havia un ganivet significa que no hi havia res més i Hi havia un sol ganivet vol dir que, de ganivets, només n'hi havia un, amb. Només va comprar un llibre s'indica una sola compra però amb Va comprar un sol llibre no s'exclouen altres adquisicions, etc.

Es cert que en determinats contextos, en conceptes de caràcter excloent, es pot establir una identitat de sentit amb l'ús de l'adjectiu sol i d'un dels adverbis indicats. I és lícit, aleshores, de preferir un d'aquests a aquell: Només l'he vist una vegada equival a L'he vist una sola vegada. Però, si no és així, el perjudici sense fonament contra l'adjectiu sol no ens ha d'emmenar a canviar el sentit d'una paraula o a dir una cosa diferent de la que en realitat volem dir.

Albert Jané